

Кравцова Н. М.

К77 Українська мова. 3-й клас. II семестр (за підручником М. С. Вашуленка, О. І. Мельничайко, Н. А. Васильківської) / Н. М. Кравцова, О. Д. Придаток. — Х. : Вид. група «Основа», 2017. — 199, [1] с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект»)

ISBN 978-617-00-3147-1.

Посібник містить орієнтовне календарно-тематичне планування та розробки компетентісно орієнтованих уроків української мови у 3-му класі (II семестр), складені відповідно до вимог оновленої навчальної програми (у редакції 2016 р.), Орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів 1–4-х класів (Наказ МОН від 19.08.2016 № 1009) за підручником М. С. Вашуленка, О. І. Мельничайко, Н. А. Васильківської (К. : Видавничий дім «Освіта», 2013).

Зміст конспектів уроків дібраний із метою формування в учнів *предметних компетентностей* (формування мовних знань та вмінь; формування та розвиток навичок мовленнєвої діяльності) та *ключових компетентностей*, зокрема: *комунікативної* (здатність успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) в процесі спілкування; пізнання навколишнього світу; розв'язування життєво важливих завдань); *соціокультурної* (загальнокультурний розвиток учнів; адаптація їх до життя в певному соціальному середовищі; громадянське, патріотичне, морально-етичне, естетичне виховання); *уміння вчитися* (здатність організувати свою навчальну діяльність; формування почуття відповідальності за виконане завдання; готовність самостійно працювати з новим, доступним за складністю навчальним матеріалом, мати власну думку з приводу обговорюваних питань, обґрунтовувати її), а також *інформаційної, громадянської, здоров'язберезувальної* компетентностей.

Задля зручності використання всі розробки розміщено на окремих аркушах. Поля для записів дадуть змогу вчителю, користуючись запропонованим у посібнику матеріалом, скласти власні плани-конспекти уроків курсу.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016

ЗМІСТ

Орієнтовне календарно-тематичне планування	5
Будова слова (<i>продовження</i>)	7
Урок 65. Практичне ознайомлення з написанням префіксів <i>з-</i> (<i>с-</i>)	7
Урок 66. Апостроф після префіксів перед <i>я, ю, є, ї</i>	11
Урок 67. Перенос слів із префіксами	16
Урок 68. Суфікс	21
Урок 69. Спостереження за роллю суфіксів на прикладі спільнокореневих слів, що належать до тієї самої частини мови	26
Урок 71. Творення слів з найуживанішими суфіксами, введення їх у речення, текст	30
Урок 72. Спостереження за збігом однакових приголосних на межі кореня і суфікса (<i>сонний, денний, осінній</i>)	34
Урок 73. Поділ слів із суфіксами для переносу	38
Частини мови. Загальне поняття	43
Урок 75. Аналіз контрольної роботи. Спостереження за словами, що відповідають на питання, а також за службовими словами. Розпізнавання таких слів	43
Урок 77. Спостереження і добирання спільнокореневих слів, що належать до різних частин мови. Логічні вправи на розрізнення слів за родовими і видовими ознаками та за смисловими групами. Вимова і написання слова <i>дециметр</i>	49
Іменник	53
Урок 78. Загальне поняття про іменник. Іменники, що означають назви істот та неістот. Вимова і написання слова <i>фермер</i>	53
Урок 79. Власні та загальні іменники. Велика буква у власних іменниках	57
Урок 80. Формування поняття предметності на прикладах іменників, що означають опредмечені якості. Вимова і написання слова <i>електрика</i>	62
Урок 81. Формування поняття предметності на прикладах іменників, що означають опредмечені дії. Вживання іменників у прямому і переносному значеннях	67
Урок 83. Рід іменників (<i>чоловічий, жіночий, середній</i>). Приналежність слова до одного з родів. Вимова і написання слова <i>колектив</i>	73
Урок 84. Рід іменників (<i>чоловічий, жіночий, середній</i>). Приналежність слова до одного з родів. Вимова і написання слова <i>хвилина</i>	77
Урок 85. Змінювання іменників за числами (<i>однина і множина</i>). Вимова і написання слова <i>черешня</i>	82
Урок 86. Практичне ознайомлення з відмінками іменника (<i>назви відмінків, відмінкові питання</i>). Вимова і написання слова <i>пшениця</i>	87
Урок 87. Спостереження за змінюванням (<i>у таблиці</i>) іменників за відмінками. Форма слова. Спостереження за влучним уживанням іменників-синонімів, іменників-антонімів у тексті. Вимова і написання слова <i>комбайн</i>	92
Прикметник	98
Урок 90. Аналіз контрольної роботи. Загальне поняття про прикметник	98
Урок 91. Встановлення зв'язку прикметників з іменниками за допомогою питань від іменника до прикметника. Вимова і написання слова <i>айстра</i>	104
Урок 92. Вживання прикметників у прямому і переносному значеннях	109

Урок 93. Прикметники-синоніми, прикметники-антоніми. Використання їх у зв'язних висловлюваннях	113
Урок 95. Спостереження за влучним уживанням прикметників у тексті, зокрема в описах, розмірковування над тим, з якою метою вони дібрані автором	117
Урок 96. Спостереження за вживанням прикметників у загадках. Обирання з-поміж поданих прикметників тих, що найточніше характеризують персонажів, події, явища. Вимова і написання слова <i>абрикос</i>	121
Урок 97. Змінювання прикметників за родами	125
Урок 98. Родові закінчення прикметників: <i>-ий, -ій, -а, -я, -е, -є</i> . Розпізнавання форм прикметників за родовими закінченнями та іменниками, від яких залежать прикметники	129
Урок 99. Змінювання прикметників за числами	134
Дієслово	139
Урок 102. Аналіз контрольної роботи. Загальне поняття про дієслово. Вимова і написання слова <i>очерет</i>	139
Урок 103. Зв'язок дієслова з іменником у реченні. Вимова і написання слова <i>космонавт</i>	144
Урок 104. Дієслова-синоніми. Удосконалення висловлювань шляхом добирання дієслівних синонімів	148
Урок 105. Дієслова-антоніми. Вимова і написання слова <i>кипіти</i>	153
Урок 107. Вживання дієслів у переносному значенні. Вимова і написання слова <i>кишеня</i>	156
Урок 108. Спостереження за влучним добиранням дієслів автором тексту для змалювання подій, явищ. Вимова і написання слова <i>внесок</i>	160
Урок 109. Змінювання дієслів за часами	165
Урок 110. Розпізнавання часових форм дієслів у тексті. Використання їх у власних висловлюваннях	170
Урок 111. Зміна дієслів за часами у формах завершеної та незавершеної дії за допомогою питань	174
Урок 113. Правило написання <i>не</i> з дієсловами. Використання дієслів з <i>не</i> в монологічному та діалогічному мовленні	179
Повторення вивченого за рік	183
Урок 115. Аналіз контрольної роботи. Повторення вивченого. Будова слова	183
Урок 116. Повторення вивченого. Текст	188
Урок 119. Повторення вивченого. Частини мови	193
Література та Інтернет-ресурси	199

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема уроку	Дата
БУДОВА СЛОВА (продовження)		
65	Практичне ознайомлення з написанням префіксів з- (с-)	
66	Апостроф після префіксів перед я, ю, є, ї	
67	Перенос слів із префіксами	
68	Суфікс	
69	Спостереження за роллю суфіксів на прикладі спільнокоренових слів, що належать до тієї самої частини мови	
70	Урок розвитку зв'язного мовлення	
71	Творення слів з найуживанішими суфіксами, введення їх у речення, текст	
72	Спостереження за збігом однакових приголосних на межі кореня і суфікса (<i>сонний, денний, осінній</i>)	
73	Поділ слів із суфіксами для переносу	
74	Контрольна робота: диктант	
ЧАСТИНИ МОВИ. ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ		
75	Аналіз контрольної роботи. Спостереження за словами, що відповідають на питання, а також за службовими словами. Розпізнавання таких слів	
76	Урок розвитку зв'язного мовлення	
77	Спостереження і добирання спільнокоренових слів, що належать до різних частин мови. Логічні вправи на розрізнення слів за родовими і видовими ознаками та за смисловими групами. Вимова і написання слова <i>дециметр</i>	
Іменник		
78	Загальне поняття про іменник. Іменники, що означають назви істот та неістот. Вимова і написання слова <i>фермер</i>	
79	Власні та загальні іменники. Велика буква у власних іменниках	
80	Формування поняття предметності на прикладах іменників, що означають опредмечені якості. Вимова і написання слова <i>електрика</i>	
81	Формування поняття предметності на прикладах іменників, що означають опредмечені дії. Вживання іменників у прямому і переносному значеннях	
82	Урок розвитку зв'язного мовлення	
83	Рід іменників (<i>чоловічий, жіночий, середній</i>). Приналежність слова до одного з родів. Вимова і написання слова <i>колектив</i>	
84	Рід іменників (<i>чоловічий, жіночий, середній</i>). Приналежність слова до одного з родів. Вимова і написання слова <i>хвилина</i>	
85	Змінювання іменників за числами (<i>однина і множина</i>). Вимова і написання слова <i>черешня</i>	
86	Практичне ознайомлення з відмінками іменника (<i>назви відмінків, відмінкові питання</i>). Вимова і написання слова <i>пшениця</i>	
87	Спостереження за змінюванням (<i>у таблиці</i>) іменників за відмінками. Форма слова. Спостереження за влучним уживанням іменників-синонімів, іменників-антонімів у тексті. Вимова і написання слова <i>комбайн</i>	
88	Урок розвитку зв'язного мовлення	
89	Контрольна робота: перевірка мовних знань і вмінь	
Прикметник		
90	Аналіз контрольної роботи. Загальне поняття про прикметник	
91	Встановлення зв'язку прикметників з іменниками за допомогою питань від іменника до прикметника. Вимова і написання слова <i>айстра</i>	

№ з/п	Тема уроку	Дата
92	Вживання прикметників у прямому і переносному значеннях	
93	Прикметники-синоніми, прикметники-антоніми. Використання їх у зв'язних висловлюваннях	
94	Урок розвитку зв'язного мовлення	
95	Спостереження за влучним уживанням прикметників у тексті, зокрема в описах, розмірковування над тим, з якою метою вони дібрані автором	
96	Спостереження за вживанням прикметників у загадках. Обирання з-поміж поданих прикметників тих, що найточніше характеризують персонажів, події, явища. Вимова і написання слова <i>абрикос</i>	
97	Змінювання прикметників за родами	
98	Родові закінчення прикметників <i>-ий, -ій, -а, -я, -е, -є</i> . Розпізнавання форм прикметників за родовими закінченнями та іменниками, від яких залежать прикметники	
99	Змінювання прикметників за числами	
100	Урок розвитку зв'язного мовлення	
101	Контрольна робота: списування	
Дієслово		
102	Аналіз контрольної роботи. Загальне поняття про дієслово. Вимова і написання слова <i>очерет</i>	
103	Зв'язок дієслова з іменником у реченні. Вимова і написання слова <i>космонавт</i>	
104	Дієслова-синоніми. Удосконалення висловлювань шляхом добирання дієслівних синонімів	
105	Дієслова-антоніми. Вимова і написання слова <i>кипіти</i>	
106	Урок розвитку зв'язного мовлення	
107	Вживання дієслів у переносному значенні. Вимова і написання слова <i>кишеня</i>	
108	Спостереження за влучним добиранням дієслів автором тексту для змалювання подій, явищ. Вимова і написання слова <i>внесок</i>	
109	Змінювання дієслів за часами	
110	Розпізнавання часових форм дієслів у тексті. Використання їх у власних висловлюваннях	
111	Зміна дієслів за часами у формах завершеної та незавершеної дії за допомогою питань	
112	Урок розвитку зв'язного мовлення	
113	Правило написання <i>не</i> з дієсловами. Використання дієслів з <i>не</i> в монологічному та діалогічному мовленні	
114	Контрольна робота: перевірка мовних знань і вмінь	
Повторення вивченого за рік		
115	Аналіз контрольної роботи. Повторення вивченого. Будова слова	
116	Повторення вивченого. Текст	
117	Контрольна робота: диктант	
118	Аналіз контрольної роботи. Урок розвитку зв'язного мовлення	
119	Повторення вивченого матеріалу. Частини мови	

Примітка. Кількість годин на вивчення кожної теми вчитель визначає самостійно, орієнтуючись на рівень підготовленості класу (подане планування є орієнтовним). Матеріали для уроків розвитку зв'язного мовлення та уроків корекції, контролю й оцінювання знань — в окремих посібниках Видавничої групи «Основа».

БУДОВА СЛОВА (продовження)

Дата _____

Клас _____

УРОК 65. ПРАКТИЧНЕ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НАПИСАННЯМ ПРЕФІКСІВ з- (с-)

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** поглибити знання учнів про префікс; удосконалювати вміння утворювати нові слова за допомогою префіксів; вправляти школярів у вимовлянні та написанні префіксів з- і с-; формувати орфографічні вміння учнів; розвивати зв'язне мовлення школярів; виховувати інтерес до навчання;
- **формування ключових компетентностей:**
уміння вчитися: формувати здатність орієнтуватися в часі, відведеному на виконання поставленого завдання;
загальнокультурної: учити шанобливо ставитися до рідного слова.

Тип уроку: комбінований.

Основні терміни і поняття: префікси з-, с-.

Обладнання: картки для самостійної роботи.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Уважно слухайте — і все почуєте!
Уважно дивіться — і все побачите!
Думайте — і все обов'язково зрозумієте!
Учні бажають успіху одне одному.

2. Перевірка домашнього завдання

— Які труднощі виникли під час виконання домашнього завдання?

Індивідуальні картки

Картка 1

1. Списати речення.
Прадіда звали Мартин, а онука — Максим. Обоє вони були беззубими.
2. Виписати слово з префіксами.
3. Позначити префікс.

Картка 2

1. Списати речення.
Від пристані відплив човен. Він віддалявся все далі й далі.
2. Виписати слово з префіксами.
3. Позначити префікс.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація опорних знань учнів

1) *Робота зі словом «скаржитися».*

а) Вірш-смішинка.

Синка до себе
Тато погукав.
— Сусіди скаржаться:
Ти груші обірвав.

— Не вірте, тату! —
Син заголосив:
— Я груш не обривав...
Я обтрусив.

Василь Шаройко

б) Слово Всезнайка.

Скаржитися — висловлювати незадоволення чим-небудь, нарікати на неприємність.

в) Каліграфічна хвилинка.

Запис з'єднань у зошити

ск ка ар ржжит ти тс ся скаржитися

— Зверніть увагу на правильність написання слова *скаржитися*.

г) Робота в парах. Завдання за вибором (*кожна пара має вибрати та виконати два завдання*).

Завдання 1: виписати виділені слова з вірша і позначити в них префікси; записати слова, від яких вони утворилися за допомогою префіксів.

Завдання 2: утворити нові сполучення слів із підкресленим словом та записати їх.

Завдання 3: слово *скаржитися* поділити на склади для переносу.

г) Гра «Найрозумніший». Змагання в парах.

— Скільки букв має слово *скаржитися*?

— Назвіть букви у слові *скаржитися*.

— Назвіть звуки у слові *скаржитися*.

— Скільки голосних звуків у слові *скаржитися*?

— Скільки складів у слові *скаржитися*?

— Назвіть наголошений звук у слові *скаржитися*.

— Скільки приголосних звуків у слові *скаржитися*?

— Назвіть приголосні звуки у слові *скаржитися*.

— Назвіть тверді приголосні звуки у слові *скаржитися*.

— Назвіть м'які приголосні звуки у слові *скаржитися*.

2) **Вибірковий диктант.**

— Запишіть слова у два стовпчики.

1-й: слова з префіксами *роз-*, *без-*;

2-й: слова зі збігом однакових приголосних звуків на межі префікса і кореня.

Морозець, розгадувати, беззвучний, підводний, розлогий, безвітряний, берег, набережний, беззубий, береза, беззвучний, розплести, ввічливий, безхмарний.

2. **Повідомлення теми і завдань уроку**

— Сьогодні на уроці ви дізнаєтеся про вимову та написання слів з префіксами *з-*, *с-*.

3. **Сприймання та засвоєння нового матеріалу**

1) **Виконання вправи 226. Колективна робота.**

— Спишіть слова, позначте в них префікси.

Сказав, спитав, стиснув, схилився, сфотографував, спалахнув.

Підкресліть букви, що позначають приголосні звуки, якими починається корінь.

Сказав, спитав, стиснув, схилився, сфотографував, спалахнув.

Диференційована робота за вибором учнів

- Виконати завдання самостійно;
- виконати завдання з допомогою вчителя.

Запам'ятайте! Префікс *с-* пишеться перед буквами, що позначають глухі приголосні: *к, п, т, ф, х*. Перед рештою приголосних — префікс *з-*.

2) Робота за таблицею.

Пишемо — вимовляємо

Зсипати — [сс]ипати;

зчищати — [шч]ищати;

зшивати — [жш]ивати;

зсікати — [сс']ікати

Як чуємо, так і пишемо

[с-] — скидати, спилити, стулити, сфотографувати, схилити;

[з-] — зламати, збудувати, здивувати, згоріти, звернути

— Зверніть увагу на те, що префікс *з-* вимовляється чітко тоді, коли він стоїть перед дзвінкими приголосними, а читається, як [с], [ш], коли стоїть перед глухими приголосними.

В українській мові є префіксів багато,
Та ще правило одне треба пам'ятати.
У словах на букви *к, т, ф, х*,
Будем пам'ятати: префікс *с-* писати.

3) Виконання вправи 227. Робота в парах.

- Порівняйте префікси у словах лівого і правого стовпчиків.
- Поясніть їхнє написання.
- Спишіть слова з префіксом *з-*. З виділеними словами усно складіть речення.

Диференційована робота за вибором учнів

- Виконати завдання самостійно;
- виконати завдання з допомогою вчителя.

Фізкультхвилинка

4. Узагальнення і систематизація знань

1) Виконання вправи 229. Робота в групах.

- Прочитайте текст.
- Випишіть слова з префіксом *з-* (*с-*).

Диференційована робота за вибором учнів

- Виконати завдання самостійно;
- виконати завдання з допомогою вчителя.

Взаємоперевірка.

Робота за таблицею

Візьми до уваги! У слові *зігрілося* замість префікса *з-* вжито префікс *зі-*. Це робиться для полегшення вимови. Наприклад: *зіставте, зіпріть, зігніть, зірвіть, зігрійте*. Подібне відбувається і з прийменником *з* (*зі*).

З вікна	але	зі столу
З гори		зі схилу
З армії		зі складу

2) Виконання завдання 1. Самостійна робота.

Вправа «Броунівський рух»

На кольорових картках записані диференційовані завдання для самостійної роботи. Учні виконують їх, після чого об'єднуються за кольором і спільно перевіряють правильність виконання.

Картка червоного кольору

I варіант

Вставте префікси з- (с-).

...шити сукню, ...ламати і ...клеїти іграшку, ...бігати до товаришів, ...летіти з гілки, ...тиснути руку, ...ховатися у нірку.

Картка жовтого кольору

II варіант

1. Вставте префікси з- (с-).

...шити сукню, ...ламати і ...клеїти іграшку, ...бігати до товаришів, ...летіти з гілки, ...тиснути руку, ...ховатися у нірку.

2. Складіть речення з двома словосполученнями.

Картка зеленого кольору

III варіант

1. Вставте префікси з- (с-).

...шити сукню, ...ламати і ...клеїти іграшку, ...бігати до товаришів, ...летіти з гілки, ...тиснути руку, ...ховатися у нірку.

2. Складіть речення з двома словосполученнями.

3. Підкресліть головні члени речення.

3) Гра «Відгадай префікс» (із сигнальними картками).

Стерти, зчистити, спекти, сховати, схотіти, збігати, зробити, спитати, зшити, схвалити, зсушити, зрушити, збити, здати, сфотографувати, схопити, стиснути, сколювати, сповзати, схованка.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Вправа «Мікрофон»

— Чого ви навчилися сьогодні на уроці?

— Яке завдання вам принесло найбільшу радість на уроці?

— Чи справдилися ваші очікування від уроку?

2. Домашнє завдання (за вибором учнів)

— Щоб бути успішними у вивченні української мови, виконайте завдання за вибором.

1) *Виконання вправи 228 (с. 98).*

2) *Завдання на картках.*

Картка 1

1. Спишіть, правильно дописуючи префікси до слів.

...казати, ...класти, ...терти, ро...казати, ро...чистити, бе...зубий.

2. Позначте префікс.

Картка 2

1. Спишіть, правильно дописуючи префікси до слів.

...жарити, ...шити, ...чистити, ...хаменувся, ро...повідь, бе...хмарне, бе...голосий.

2. Позначте префікс.

УРОК 66. АПОСТРОФ ПІСЛЯ ПРЕФІКСІВ ПЕРЕД я, ю, є, ї

Дата _____

Клас _____

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** навчати учнів дотримувати правил правопису слів з апострофом після префіксів, переносу слів із префіксами; розвивати навички каліграфічного письма; виховувати культуру оформлення письмових робіт, охайність;
- **формування ключових компетентностей:**
уміння вчитися: формувати здатність орієнтуватися в часі, відведеному на виконання поставленого завдання;
загальнокультурної: навчати шанобливо ставитися до природи рідного краю.

Тип уроку: комбінований.

Основні терміни і поняття: апостроф.

Обладнання: комп'ютер; картки для парної роботи.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Не урок, а справжнє свято,
Бо полинем у світі,
Мандруватимем завзято
Юний друже, я і ти.

Пам'ятай, що ти дослідник,
Ще — школярик із Землі.
І що труднощі космічні
Ми здолаєм геть усі.

На Школяндію планету
Понесе нас корабель.
Тож дивись, з цього моменту
Не забудь про свій портфель.

У польоті будь уважним,
Думай добре, не спіши!
Знай, що вчитись — це цікаво,
Радість буде у житті.

Валентина Кравець

2. Перевірка домашнього завдання

— Починаємо нашу мандрівку зі слів «Не забудь про свій портфель». А в портфелі є цінний багаж — наше домашнє завдання. Перевіримо стан нашого багажу. (*Перевірка домашнього завдання.*)

— Так, у портфелі є багаж знань, з якими ми можемо вирушити на іншу планету.

3. Каліграфічна хвилинка

1) Завдання на вибір.

— Потрапити на планету Школяндію складно. Без сучасних технологій нам просто не обійтись. Що робити? Хто нам зможе допомогти? Ось такі дивні листочки нам заніс вітерець!

Загадка 1

- Є у нашій школі диво:
Порахує все дбайливо,
Може з нами в шахи грати,
Ще й уміє вигравати.
І про мене, і про тебе
Все розкаже він як треба.

Алла Сващенко

Загадка 2

- Може він порахувати,
Може він пісні співати,

Малювати і писати,
Помилки перевіряти.
Може він листа прийняти,
З другом швидко нас зв'язати,
Він багато чого може
І завжди нам допоможе!

— Ось що нас зможе виручити! Комп'ютер!

2) *Запис з'єднань у зошити.*

— Запишемо каліграфічно ім'я нашого помічника у зошитах.
Ко ко ом мп п'ю ют те ер комп'ютер

3) *Гра «Найрозумніший». Змагання в парах.*

— Щоб краще працювати на комп'ютері, пограймо у гру «Найрозумніший»!

- Скільки букв у слові *комп'ютер*?
- Назвіть букви у слові *комп'ютер*.
- Назвіть звуки у слові *комп'ютер*.
- Чому звуків у слові *комп'ютер* більше, ніж букв?
- Скільки голосних звуків у слові *комп'ютер*?
- Скільки складів у слові *комп'ютер*?
- Назвіть наголошений звук у слові *комп'ютер*.
- Скільки приголосних звуків у слові *комп'ютер*?
- Назвіть приголосні звуки у слові *комп'ютер*.
- Назвіть тверді приголосні звуки у слові *комп'ютер*.
- Назвіть м'які приголосні звуки у слові *комп'ютер*.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Мотивація навчальної діяльності

— Нарешті у нас є комп'ютер. Тепер ми зможемо помандрувати на планету Школяндію, побачити нове і продемонструвати наші знання. Увага! Усі дивимося на монітор! Ми — на планеті Школяндія!

2. Актуалізація опорних знань

— І що ми бачимо? Жителі планети Школяндії схилили голови над головоломкою. Читають і не можуть зрозуміти.

П'явка, в'юн, пір'іна, в'ється —
Знак апострофом зветься.
П'ять цукерок з'ів хом'як —
Дуже симпатичний знак.

Олександр Кононенко

— Діти, я зрозуміла! Школяндці вивчають апостроф! Допоможемо? Пояснимо, роз'яснимо, навчимо! Ще й чогось навчимося. Як казав Тарас Григорович Шевченко:

І чужого научайтесь,
Й свого не цурайтесь.

— Отже, на старт! Увага! Пригадали!

- Після яких букв ставиться апостроф?
- Перед якими буквами ставиться апостроф?
- При якій вимові ставиться апостроф?
- Назвіть слова, в яких є апостроф.

3. Повідомлення теми і завдань уроку

— Сьогодні на уроці ми будемо вчитися правильно вимовляти і писати слова з апострофом, що стоїть у слові після префікса.

4. Сприймання та засвоєння нового матеріалу

1) Слухання лінгвістичної казки.

Апостроф в Алфавіті жив,
Із буквами завжди дружив,
Аж поки якомсь буква Я
Сказала: «Геть від нас!
Бо Алфавіт — це букв сім'я,
Нас 33 якраз!
А ти не буква, просто знак,
Ти нам чужий, не рідний, знай!».
Почув Апостроф ці слова —
Аж закрутилась голова.
Ніколи ще таких образ
Не чув він у житті.
Заплакав він, схопився враз —
І ось уже в путі.
Залишив місто Алфавіт.
«Піду, побачу білий світ».
Та що тут сталося! Хоч плач:
У малюків зник раптом м'яч.
Саме *подвір'я* зникло теж,
І *м'ята*, й *бур'янець*.
І на *подвір'ї* щось не те:

Без *м'яса* холодець!
А курка!? Бідолашний птах:
Немає *пир'я*! Просто жаж!
Усі годинники стоять:
Дев'ятка зникла й цифра *п'ять*!
Із гаю зникли *солов'ї*,
А ще — *реп'ях* і *в'яз*.
В'юнів неначе хтось поїв,
Хлоп'ята зникли враз.
А у дівчат *рум'янець* зник...
Так жити Алфавіт не звик!
Усі кричать на букву Я:
«Тепер ми зовсім не *сім'я*!».
«Апостроф треба привести, —
Сказала буква М, —
Нам треба всім шукати йти,
Щоб не було проблем».
На пошуки гуртом пішли
І через день таки знайшли!
Усі зраділи, обнялись,
За руки міцно узялись...

Валентина Бутрім

2) Підготовчі вправи. Самодиктант (письмо з пам'яті).

— Запишіть 5–10 слів з апострофом, що ви почули у віршику.

3) Вправа «Квест-відкриття».

а) Виконання вправи 233. Колективна робота.

— Попрацюймо разом зі школяндцями, позмагаймося, хто краще вміє зроби-
бити відкриття.

— Прочитайте слова, визначте в них префікси.

З'явився — зяблик
роз'яснити — розібрати

від'їхати — відійти
під'їхати — підійти

— Що ви помітили? (Не в усіх словах пишеться апостроф.)
— Прочитайте слова, визначте в них префікси.

Об'ємний, від'їхали, приемний, проїзд, від'ємне, об'їзд, наїхати, від'їхали,
заїзд, з'їхати, приєднати, під'їхав, в'їхали, переїхати, роз'їзд.

— Спишіть слова у два стовпчики: у перший — слова, у яких префікс за-
кінчується на букви, що позначають приголосні звуки; у другий — слова,
у яких префікс закінчується буквами, що позначають голосний.

Об'ємний	приемний
від'ємне	приїзд
об'їзд	наїхати
від'їхали	проїзд
з'їхати	
під'їхав	
в'їхали	
роз'їзд	

— Після яких префіксів пишеться апостроф?

— На яку літеру — голосну чи приголосну — закінчуються префікси?

(Префікс з кінцевим твердим приголосним звуком)

— Перед якими голосними літерами ставиться апостроф? (Перед «е», «ї»)

— А коли ми не ставимо апостроф?

— На яку літеру — голосну чи приголосну — закінчуються префікси?
(Префікс з кінцевим голосним)

— Спробуйте зробити відкриття. Коли саме вживається апостроф після префіксів? (Міркування учнів.)

Запам'ятайте! Апостроф уживається після префіксів із кінцевим твердим приголосним звуком перед *я, ю, є, ї*. Наприклад: *з'явився, з'юрмитися*.

б) Ознайомлення з правилом у підручнику.

4) Виконання вправи 235. Робота в парах.

— Утворіть за допомогою префіксів нові слова. За потреби напишіть апостроф.

— Запишіть їх та поясніть написання.

— Прочитайте правильно слова.

— Як вимовляються звуки, позначені буквами *з, б і д* у словах?

— Поясніть це. (Якщо вимова приголосного і голосного роздільна, то у слові перед буквами «я», «ю», «є», «ї» обов'язково пишеться апостроф, а приголосний звук — твердий.)

— Складіть три речення зі словами (на вибір).

Диференційована робота за вибором учнів

- Виконати завдання самостійно;
- виконати завдання з допомогою вчителя.

Фізкультхвилинка

5. Узагальнення і систематизація знань. Завдання від жителів країни Школяндії

1) Виконання вправи 234. Робота в групах.

— Виразно прочитайте текст, перекажіть його.

1-ша група. Записати слова з апострофом. Пригадати правило написання апострофа після префіксів.

2-га група. Пояснити, як розумієте дідусеву відповідь.

3-тя група. Пригадайте прислів'я та приказки про працюючих людей.

Диференційована робота за вибором учнів

- Виконати завдання самостійно;
- виконати завдання з допомогою вчителя.

2) Хвилинка спілкування. Робота в парах.

— Я можу годинами грати на мобільному.

— А я використовую мобільний телефон за призначенням, бо він шкодить здоров'ю.

Продовжте розмову.

3) Гра від апострофа «Утвори слова».

В	9	єднати
Під		явитися
Об		юрмитися
З		ява
Від		їхати

4) *Робота над фразеологізмами.*

Пуд солі з'їсти — довго жити з ким-небудь, зазнавати чимало випробувань у спільних діях.

З вогню та в полум'я — з однієї неприємності в іншу, ще гіршу.

Мало каші з'їв — людина береться за непосильну для неї роботу.

П'яте через десяте — робота виконана абияк.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Слово вчителя

Пора вже, діти, вирушати додому,

Зимовий день красивий та малий.

І пам'ятайте, що в житті нікому

Не віддамо ми край свій дорогий.

Він зігріває нас, годує і навчає,

І береже, як матінка, життя.

Бо лише той,

Хто в серці шану має,

Життя прожить зуміє до пуття.

Валентина Романова

2. Рефлексія

Гра «Оплески»

— Приготуйте долоні. Плесніть у долоні, якщо ви згодні зі мною.

- На уроці я навчився (*навчилася*) ставити апостроф після префікса, що закінчується на твердий приголосний звук.
- На уроці мені було цікаво.
- На уроці я працював (*працювала*) старанно.

— Ось ви й поаплодували самі собі, своїм однокласникам, жителям країни Школяндії.

3. Домашнє завдання (за вибором учнів)

— Щоб бути успішними у вивченні української мови, виконайте завдання за вибором.

1) *Виконання вправи 236 (с. 101).*

2) *Завдання на картках.*

Картка 1

1. Прочитайте слова.

Бездоріжжя, заїхати, обява, зявитися, розсіяти, підїхати.

2. Випишіть слова, у яких знайшли помилку. Доведіть правильність свого вибору.

Картка 2

1. Прочитайте слова.

Бездоріжжя, за'їхати, обява, зявитися, роз'сіяти, під'їхати.

2. Складіть речення зі словами, написаними правильно.

Дата _____

УРОК 67. ПЕРЕНОС СЛІВ ІЗ ПРЕФІКСАМИ

Клас _____

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** навчати учнів дотримувати правил переносу слів із префіксами; перевірити вміння правильно писати речення під диктування; розвивати культуру писемного мовлення; виховувати охайність;
- **формування ключових компетентностей:**
 - уміння вчитися: формувати здатність орієнтуватися в часі, призначеному на виконання поставленого завдання;
 - загальнокультурної: навчати шанобливо ставитися до природи рідного краю.

Тип уроку: комбінований.

Основні терміни і поняття: перенос слів з префіксами.

Обладнання: відеоролик або зображення бджоли; картки для самостійної роботи.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

2. Перевірка домашнього завдання

— Які труднощі виникли під час виконання домашнього завдання?

Індивідуальні картки

Картка 1

1. Прочитайте слова.

Бездоріжжя, заїхати, обява, зявитися, розсіяти, підїхати.

2. Виписіть слова, у яких знайшли помилку. Доведіть правильність свого вибору.

Картка 2

1. Прочитайте слова.

Бездоріжжя, заїхати, обява, зявитися, роз'сіяти, під'їхати.

2. Складіть речення зі словами, написаними правильно.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Актуалізація опорних знань учнів

1) *Робота зі словом «бджола» (повторення написання слова, що вивчалось у 2-му класі).*

а) Робота над загадкою.

- Швидкокрила, невеличка
Ця невтомна трудівничка.
Цілий день вона літає,
У квіток нектар збирає.
Буде в місті і в селі
Мед солодкий на столі.

— Про кого йдеться у загадці? (*Про бджолу*)

— Який продукт виробляє бджола? (*Мед*)

— Чим корисний мед? (*Смачний, солодкий, лікує застуду.*)

— Діти, коли ви частіше вживаєте мед? (*Коли хворіємо.*)

— Який незвичайний звук є у слові *бджола*? (*[дж]*)

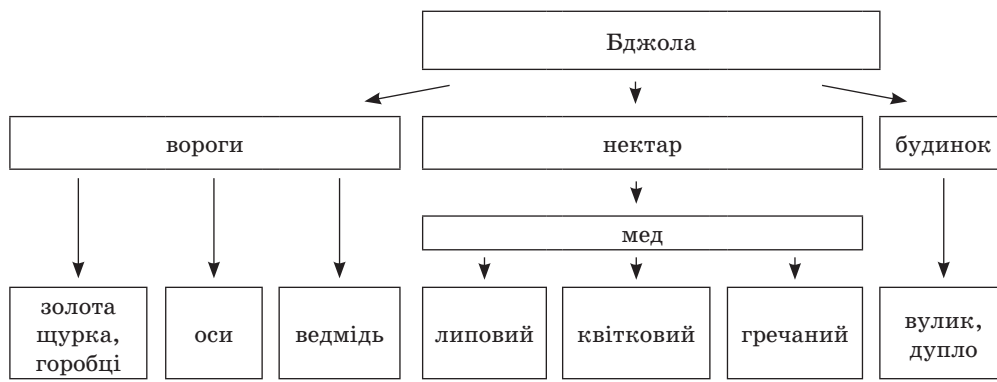
— Який ще звук ми позначаємо двома буквами?

б) Вправа «Кластер».

Завдання: складіть «Кластер» до слова *бджола*.

— Доберіть ключові слова до слова *бджола*.

— Зазначте поняття, що глибше розкривають зміст.

Висновок. Отже, слово *бджола* охоплює чималу кількість інших слів.

в) Довідкове бюро.

Відеоролик. (*Вороги бджоли. Горобець чатує на бджіл біля вулика, ловить їх і поїдає.*)

г) Каліграфічна хвилинка.

Запис з'єднань у зошити

бд дж жо ол ла бджола

г) Гра «Зберіть прислів'я».

Завдання на вибір учнів

лаБджо лама, а й ат цюєпра.

(Бджола мала, а й та працює.)

лаБджоцюєпраенядлбесе, а ялддейлю.

(Бджола працює не для себе, а для людей.)

— Запишіть прислів'я до зошита.

д) Гра «Найрозумніший». Змагання в парах.

— Скільки букв має слово *бджола*?

— Назвіть букви у слові *бджола*.

— Назвіть звуки у слові *бджола*.

— Скільки голосних звуків у слові *бджола*?

— Скільки складів у слові *бджола*?

— Назвіть наголошений звук у слові *бджола*.

— Скільки приголосних звуків у слові *бджола*.

— Назвіть приголосні звуки у слові *бджола*.

— Назвіть тверді приголосні звуки у слові *бджола*.

— Назвіть м'які приголосні звуки у слові *бджола*.

е) Вправа «Сенкан».

Іменник. Бджола.

Прикметник. Веселокрила, прозора.

Дієслово. Літає, збирає, дзвенить.

Враження від предмета. Ніжна квітка неба.

Висновок. Бджола мала, а й та працює.

2) Словниковий диктант.

Розмова, безпека, розгадка, розкопка, безвусий, беззубий, розсада, безсильний, роз'їзд, розсмішити.

— Позначте префікси у словах.

— Яке слово зайве? (*Роз'їзд*)

— Поясніть, чому.

— Пригадайте правило вживання апострофа.

— Наведіть приклади.

— Скільки звуків позначають букви *я, ю, є, ї*, що стоять перед апострофом?

2. Повідомлення теми і завдань уроку

— Сьогодні на уроці ми будемо вчитися правильно переносити слова з апострофом, що стоїть у слові після префікса.

3. Сприймання та засвоєння нового матеріалу

1) Правила переносу у віршах.

В одній країні граматичній,
Морфологічно-фонетичній,
Жив Перенос — маленький знак,
Та неабиякий мастак!
Він був розумний і кмітливий
І знав закони особливі:
Міг перенести слова
З рядка в рядок
Ось так: гра-ва.
Коли в рядку не поміщались,
Слова до Переносу мчались.
В негоду люту, у дощі,
І вдень, і вранці, і вночі:
Будь ласка, любий Переносе,
Перенеси нас, друже! — просять.
І Перенос не відмовляв,

З рядка в рядок переправляв
Слова, ось так: ожи-на, лі-то,
Ве-сел-ка, сон-це, зли-ва, ві-тер.
Але слова все йшли і йшли
Вже черги у дворі були!
Щоб не спинялась переправа,
Він написав п'ять мудрих правил.
І мудрих, і таких простих
Своїх п'ять правил золотих!
Тепер в країні граматичній,
Морфологічно-фонетичній,
Їх знає навіть і маля,
Бо кожен бачить їх здала.
І вам я раджу: прочитайте
І добре їх запам'ятайте.

ЗОЛОТІ ПРАВИЛА ПЕРЕНОСУ

1. Для переносу слів завжди
Потрібен поділ на склади.
2. Як склад з одної букви лиш,
Не перенось його, облиш.
3. Передню букву, пам'ятай,
Від кореня не відривай!
4. *Дж, дз* також не розривають,
Як злиті звуки позначають.
— Якщо є, тоді — до роботи!
5. Подвійних приголосних збіг —
Ти можеш розірвати їх.
У Переноса вільний час
З'явився навіть, бо щораз,
Хто добре правила ці знає,
Тепер йому допомагає.
Чи є такі помічники
Між вас, шановні малюки?..
Валентина Бутрім

2) Виконання вправи 237. Колективна робота.

— Прочитайте слова з апострофом.
Від'їзд, п'ятірка, в'юн, з'юрмились, об'єднання, п'ятнадцята, роз'яснення,
подвір'я, п'ятниця, з'явилися, напам'ять, рум'яний, в'ється, від'їхали.
— Випишіть слова з апострофом після префіксів.
Від'їзд, з'юрмились, об'єднання, роз'яснення, з'явилися, в'ється,
від'їхали.

Диференційована робота за вибором учнів

- Виконати завдання самостійно;
- виконати завдання з допомогою вчителя.

3) Виконання вправи 238. Робота в парах.

— Прочитайте слова з апострофом.
— Спишіть слова у стовпчик за зразком.
— Визначте у них префікси.
— Через ризик запишіть ці самі слова, поділяючи їх для переносу.
— Які слова не можна поділити для переносу? Чому?

Запис на моніторі комп'ютера або дощі.

Запам'ятайте! Слова з апострофом після префікса переносяться, як і інші слова, по складах. Апостроф залишається з попереднім складом: *з'я-вився, об'-ява, об'-я-ва.*

4. Узагальнення і систематизація знань

1) Виконання вправи 239. Робота в парах.

— Прочитайте текст.

— До якого виду мовлення він належить?

— Спишіть слова з апострофом після префікса, поділіть їх на склади для переносу.

— Зробіть звуко-буквений аналіз підкресленого слова *з'явиться*.

Диференційована робота за вибором учнів

- Виконати завдання самостійно;
- виконати завдання з допомогою вчителя.

Взаємоперевірка.

2) Виконання завдання 1. Робота в парах.

— Прочитайте текст. Розгляньте малюнок.

Спозранку бджоли-розвідниці вилітають шукати багато цвіту. Тим часом бджоли-трудівнички старанно готуються в дорогу на роботу.

Невдовзі з'являються розвідниці. За мить трудівнички з'юрмилися біля них. А ті танцем показують трудівничкам, куди, скільки і як летіти. З'єднані в дружну сім'ю, бджілки вирушають до розкішного куща калини. А він, білий, пахучий, святковий, радо зустрічає трудівниць.

Бджілка збере солодкий нектар — діти з'їдять пахучого медку!

За Сергієм Демченком

— Про кого йдеться у тексті? (*Про працюючих бджілок*)

— Перекажіть його.

— Спишіть текст.

— Прочитайте слова з апострофом.

— Поділіть їх на склади для переносу.

— Поясніть написання префіксів у підкреслених словах.

Диференційована робота за вибором учнів

- Виконати завдання самостійно;
- виконати завдання з допомогою вчителя.

3) Виконання завдання 1. Самостійна робота.

Вправа «Броунівський рух»

На кольорових картках записані диференційовані завдання для самостійної роботи. Учні їх виконують, після чого об'єднуються за кольором і спільно перевіряють правильність виконання.

Картка червоного кольору

I варіант

1. Прочитайте текст. Про кого в ньому розповідається?

Ніхто не пам'ятає, коли бусол подружився з людьми. Люблять його дорослі й малі. Селиться птах на дахах. Кажуть, бусол приносить щастя.

2. Спишіть текст.

3. Слова з префіксами поділіть для переносу.

Картка жовтого кольору

II варіант

1. Прочитайте текст. Про кого в ньому розповідається?

Настала зима. Випало багато снігу. Діти розважалися. Одні з'їхали на санчатах з гори, а інші — на лижах.

2. Спишіть текст.

3. Слова з префіксами поділіть для переносу.

Картка зеленого кольору

III варіант

1. Прочитайте текст. Про кого в ньому розповідається?
Ми сіли в автобус. Переїхали через міст і доїхали до театру.
2. Спишіть текст.
3. Слова з префіксами поділіть для переносу.

4) Гра «Префікс».

— Утворіть слова за допомогою префікса *роз-*.

роз																			

— Утворіть слова за допомогою префікса *без-*.

без																			

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Рефлексія

Вправа «Мікрофон»

- Чого ви навчилися сьогодні на уроці?
- Яке завдання вам принесло найбільшу радість на уроці?
- Чи справдилися ваші очікування від уроку?

2. Домашнє завдання (за вибором учнів)

— Щоб бути успішними у вивченні української мови, виконайте завдання за вибором.

1) Виконання вправи 240 (с. 102).

2) Завдання на картках.

Картка 1

1. Спишіть вірш.

— Я — акробат, — білка сказала.
З гілки на гілку вона поскакала.
— А я хіба гірша? — мовила кішка,
Й по огорожі пройшлася трішки...

Ігор Мазін

2. Слова з префіксами поділіть для переносу.

Картка 2

1. Спишіть вірш.

Мандрівник, бузько цибатий,
В осоці порізав п'яти,
А чаєчка-медсестриця
Коло нього метушиться:
Подорожники зриває
Та й на рану прикладає.

Василь Заєць

2. Слова з префіксами поділіть для переносу.